

УДК.338.1:65.012.23

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/164-6>

Зюзя А. О.

аспірант,

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Ziuzia Andrey

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

ОЦІНКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто залежність конкурентоздатності України, її економічної системи від формування та ефективного використання інтелектуального потенціалу суб'єктів господарювання на етапі інформаційного, цифрового суспільства. Представлено процес формування, використання та управління інтелектуальним потенціалом, у якому надзвичайно важливе місце займає оцінка інтелектуального потенціалу підприємств, як важливий чинник підвищення ефективності інтелектуального потенціалу національної економіки. Визначено особливу роль та значення інтелектуального потенціалу для розвитку сучасних підприємств у кризовий для національної економіки період пандемії COVID-19. Досліджено теоретико-методичні аспекти його оцінювання та розглянуто методологічні принципи оцінювання вартості інтелектуальної власності, як найважливішої структурної компоненти ІП.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, інтелектуальний капітал, інтелектуальні ресурси, інтелектуальна власність, оцінка інтелектуального потенціалу, суб'єкти господарювання, національна економіка.

EVALUATION OF INTELLECTUAL POTENTIAL: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT

The dependence of competitiveness of Ukraine and its economic system on the formation and effective use of the intellectual potential of economic entities at the stage of information and digital society has been considered. The process of the formation, use and management of intellectual potential has been presented, in which the evaluation of the intellectual potential of enterprises is considered as an important factor of increasing the efficiency of the intellectual potential of the national economy. The special role and significance of the intellectual potential for the development of modern enterprises in the period of crisis for the national economy during the COVID-19 pandemic have been determined. Theoretical and methodological aspects of its evaluation have been studied and the methodological principles of assessing the value of intellectual property as the most important structural component of the IP have been considered. The theoretical and methodological task of revealing the essence of intellectual capital as an economic category, features of its structural components, as elements of a comprehensive assessment of intellectual potential as well as their relationship with intellectual capital and intellectual resources have been considered. Particular emphasis has been placed on the most important structural component of intellectual capital and intellectual potential of economic entities – objects of intellectual property rights and peculiarities of their evaluation principles of the intellectual potential of enterprises. In order to solve these important tasks, the system approach and such methods of analysis as generalization and analogy have been used. It has been proved that in order to create sustainable competitive advantages that depend primarily on the effectiveness of intellectual potential of economic entities, an important component of development strategy should be the implementation of mechanisms for evaluating intellectual potential, which will have a significant impact on the national economy at the current stage of the development of society.

Keywords: intellectual potential, intellectual capital, intellectual resources, intellectual property, evaluation of intellectual potential, business entities, national economy

JEL classification: D89, I20, O15

Постановка проблеми. Розвиток України та конкурентоздатність її економічної системи на етапі інформаційного, цифрового суспільства у повній мірі залежить від формування та ефективного використання інтелектуального потенціалу суб'єктів господарювання. У процесах формування, використання та управління інтелектуальним потенціалом надзвичайно важливе місце займає оцінка інтелектуального потенціалу підприємств, як важливий чинник підвищення ефективності інтелектуального потенціалу національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтелектуальний потенціал, його сутнісні ознаки, проблеми формування, використання та розвитку є темою чисельних наукових досліджень в останні роки. Наявні публікації, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, що розглядають інтелектуальний потенціал у його

взаємозв'язку з інтелектуальним капіталом підприємств[1]. Інтелектуальному потенціалу, як динамічній системі по створенню і впровадженню інновацій у господарську діяльність з метою забезпечення конкурентних переваг підприємств присвячено наукові розвідки Прокопенко О.В., Школи В.Ю., Пермінової С.О. [2; 3]. Важливим аспектом досліджень є методологія оцінки ІП, представлена у публікаціях Дибі В., Краснокутської Н.С. [4; 5]. Інтелектуальному потенціалу, науковим підходам, методам оцінки присвячено монографію Коюда В.О., Волікова В.В. [6]. Але, не зважаючи на достатньо великий обсяг публікацій, до сьогодні не існує єдиної визначеної та закріпленої наукової позиції, як щодо сутності ІП, так і щодо його структурних компонентів, а також до аспектів формування, розвитку та використання. Тому проблема оцінки ІП на основі його особливостей потребує більш глибокого

вивчення, узагальнень, класифікацій задля підвищення його розвитку та ефективного використання.

Мета статті полягає у визначенні особливої ролі та значення інтелектуального потенціалу у кризовий для національної економіки період, дослідженні деяких важливих теоретико-методичних аспектів його оцінювання, розробці класифікації принципів оцінювання вартості інтелектуальної власності, як найважливішої структурної компоненти ІП, задля удосконалення механізму його оцінювання. Для вирішення поставлених завдань використано системний підхід та методи аналізу, узагальнення, аналогії.

Виклад основного матеріалу. Впровадження цифрових технологій в усі сфери життя, від взаємодії між людьми до промислових виробництв, перехід діяльності суб'єктів господарювання з реального світу у світ віртуальний (онлайн), пов'язане не тільки з цифровізацією України та світу, але й з пандемією COVID-19, призвело до надзвичайного зростання значення інтелектуального потенціалу, як на особистісному рівні так і на рівні національних економік. Роль інтелектуального потенціалу в цифровому світі, особлива увага його оцінці та розробці механізмів його ефективного використання є незаперечними, набувають особливої актуальності та затребуваності. Інноваційні процеси на основі ефективного використання інтелектуального потенціалу «...мають стати головним інструментом для досягнення амбітних стратегічних цілей України, як то: збільшення ВВП у 8 разів, до 1 трлн дол. у 2030р., та забезпечення добробуту, комфорту та якості життя українців на рівні, вищому за середній показник у Європі» [7].

На сьогодні ж Україна поступається і розвинутих країнам, і тим, які спираються на ефективне використання свого інтелектуального та промислового потенціалу в забезпеченні економічного зростання. Зокрема: «...у Німеччині – близько 60% підприємств переробної промисловості є інноваційно активними, Бельгії та Нідерландах – понад 50%, Ізраїлі та Туреччині – понад 33-35%, Болгарії та Литві – понад 20%» [8, с. 6]. У той же час інноваційна діяльність вітчизняних підприємств характеризується негативною динамікою, є досить слабкою, а частка підприємств, що впроваджують інновації, становить близько 15%. Це відбувається саме завдяки недооцінці ролі та значення використання інтелектуального потенціалу суб'єктами господарювання.

Інтелектуальний потенціал розглядається дослідниками, як один із головних факторів зростання світової економіки в найближчі роки, тому оцінка його використання, розробка механізмів, способів підвищення його ефективності набуває особливого значення. Категорія «інтелектуальний потенціал» має схожі і відмінні риси з категоріями «інтелектуальний капітал» та «інтелектуальні ресурси», що було розглянуто в попередніх публікаціях [9]. Було встановлено, що для визначення потенціалу береться та чи інша сукупність ресурсів, тому для оцінювання потенціалу, як і для оцінювання інтелектуального капіталу, запроваджують у першу чергу ресурсний підхід. «Оцінка інтелектуального потенціалу досить часто зводиться до визначення вартості доступних ресурсів (ресурсний підхід): матеріальних, трудових, фінансових, організаційних, інформаційних, тощо. Одночасно, потенціалом вва-

жається можливість суб'єкта освоювати, переробляти наявні в нього ресурси для задоволення потреб (функціональний підхід) [9, с. 17]. В науковій літературі виділяють також результативний підхід, відповідно до якого, потенціалом є здатність ресурсів (у першу чергу людських) економічної системи виконувати поставлені перед нею завдання та системно-динамічний підхід. «Основною цих підходів для визначення категорії «інтелектуальний потенціал» є інтелектуальні ресурси, які знаходяться в органічній взаємодії з інтелектуальним капіталом суб'єктів господарювання» [9, с. 17]. Інтелектуальний потенціал, на думку дослідників, розглядається «...як складова ІК, що має суттєвий вплив на його (ІК) формування, використання та розвиток. Основна частина підходів і методів щодо оцінки ІК вміщують оцінку ІП і потребують визначити й виокремити ті елементи, які забезпечують саме оцінку інтелектуального потенціалу підприємства» [6, с. 38].

Як бачимо, єдиної думки щодо визначення категорії інтелектуальний потенціал та його структурного розподілу до сьогодні не існує. Тому Пермінова С. О. вважає «... доречним <...> дослідження інтелектуального потенціалу як економічної системи, що відображає сукупність зв'язків і відношень між складовими інтелектуального капіталу організації (ринкові, людські, інфраструктурні активи та інтелектуальна власність), класифікація яких була запропонована Е. Брукінг» [10].

Важливою ознакою сформованого інтелектуального потенціалу, його «роботи» на розвиток підприємства є активна інноваційна діяльність суб'єктів господарювання, створення інновацій. До інновацій зазвичай відносять «...новостворені (застосовані) і/або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери» [10, с. 251]. До інноваційної діяльності підприємств включаються також «розробка, створення і використання інтелектуального продукту з метою отримання нових економічних і соціальних умов для діяльності людей [10, с. 251] та «...процес створення і комерційного використання продуктів інтелектуальної праці», тобто інтелектуальної власності [10, с. 252].

Тобто, надзвичайно важливу роль в інноваційних процесах та інноваційній діяльності суб'єктів господарювання, а значить в ефективному функціонуванні інтелектуального потенціалу, відіграють інновації, як інтелектуальні продукти та об'єкти права інтелектуальної власності (далі ОПВ). Більше того, беззаперечним серед вітчизняних та зарубіжних науковців є факт визнання інтелектуальної власності, як важливої складової інтелектуального капіталу, зокрема, такої його частини, як організаційний (структурний) капітал.

Більшість дослідників ІП, підкреслюючи важливість його оцінки на основі комплексного та системного аналізу діяльності суб'єктів господарювання, пропонують використовувати для даної оцінки перш за все кількісні та якісні показники: «Кількісні показники забезпечують оцінку витрат, що спрямовані на формування, використання й розвиток ІП підприємства та отримання доходу (прибутку) від цієї діяльності. Якісні показники надають можливість оцінити ефективність формування, використання та розвитку інтелектуаль-

ного потенціалу з урахуванням цілей підприємства й відповідно визначених пріоритетів» [6, с. 26].

У цьому розумінні кількісна оцінка інтелектуального потенціалу розглядається по аналогії з оцінкою економічного потенціалу підприємств, яку трактують як «визначення необхідної системи показників, за допомогою яких можливо достатньо повно охарактеризувати економічний потенціал підприємства. Показник у цій системі представляє собою форму кількісного вимірювання економічних категорій» [11]. Железняк В.В., Шило Л.А. підкреслюють важливість такого виміру та оцінки потенціалу, «оскільки виступаючи передумовою відповідних рішень вони дозволяють впливати на поточний стан та тенденції розвитку підприємств, встановлювати розміри та напрями змін, виявляти більш вагомні фактори <...> зростання, складати прогнози та плани подальшого вдосконалення процесів відтворення та використання ресурсів на основі принципу збалансованості» [11].

Зважаючи на ці основні засади виміру та оцінки потенціалу, оцінка ОПІВ має зайняти особливе місце у комплексних дослідженнях інтелектуального потенціалу підприємств, але до сьогодні недостатньо досліджена економічною науковою літературою. Коюда В.О., Воліков В.В., аналізуючи різні показники оцінювання інтелектуального потенціалу – об'єкти (складові ІП підприємства) і суб'єкти (мету, цілі) оцінки, критерії, систему показників оцінки, розробку одиниць (шкали)

вимірювання, використання методів оцінки, тощо, підкреслюють важливість оцінки об'єктів права інтелектуальної власності: «Важливим при оцінюванні інтелектуального потенціалу є інтелектуальна власність, де об'єктом оцінки виступають нематеріальні активи (НА), у тому числі об'єкти права інтелектуальної власності. Тобто, оцінюванню підлягають не самі ОПІВ, а права на них, що потребує враховувати юридичний термін дії цього права» [6, с. 28–29]. Вказані дослідники пропонують авторські підходи до оцінки, що надають можливість визначити основні об'єкти оцінки за складовими (ІК, СтК, СпК), які рекомендується врахувати при формуванні системи показників для оцінювання ІП підприємства, а саме: майнові та немайнові права працівників і роботодавців (підприємства) на інтелектуальну власність (патенти, торгові марки, «ноу-хау» тощо)» [6, с. 29].

Принципи оцінки об'єктів права інтелектуальної власності на основі системного підходу, що на думку автора статті, є важливим теоретико-методичним аспектом та має бути врахованим при комплексному підході до оцінки інтелектуального потенціалу суб'єктів господарювання, було систематизовано на основі джерел в авторській класифікації (таблиця 1).

Висновки. Як бачимо, наведені в таблиці принципи мають бути враховані при оцінюванні такої важливої компоненти інтелектуального капіталу, інтелектуального потенціалу та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, як об'єкти права інтелектуальної

Таблиця 1

Принципи оцінки об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ) як найважливішої складової інтелектуального потенціалу суб'єктів господарювання

Відображення взаємозв'язків (зовнішніх та внутрішніх)	Назва принципу	Сутнісні ознаки
1	2	3
Відображення точки зору користувача	Корисності	ОПІВ має вартість, якщо може бути корисним потенційному власнику, тобто принести прибуток.
	Заміщення	Максимальна оцінка ОПІВ визначається мінімальною сумою, за яку може бути придбаний інший об'єкт аналогічної корисності
	Очікування	Вартість ОПІВ, що приносить дохід, визначається величиною грошового потоку, очікуваного від використання оцінюваного об'єкта, а також сумою, очікуваною від його перепродажу.
Відображення взаємозв'язків з ринковим середовищем	Залежності	Вартість об'єкта права інтелектуальної власності залежить від характеру і вартості навколишньої власності. Фактори зовнішнього середовища можуть впливати на його вартість: наприклад, політика держави у галузі інтелектуальної власності, ступінь правового захисту тощо.
	Відповідності	ОПІВ, що не відповідає існуючим ринковим стандартам, має меншу вартість. Максимальна вартість виникає тоді, коли рівень науково-технічної значущості, характер використання ОПІВ відповідає потребам і очікуванням ринку.
	Попиту та пропозиції	Оцінка ОПІВ визначається взаємодією попиту і пропозиції.
	Конкуренції	Фірми отримують на ринку прибуток або надприбуток, конкуренція збільшується, що приводить до зниження цін і, відповідно, до зниження середнього рівня доходів. Враховується під час прогнозування потоку доходів, принесених ОПІВ у майбутньому. Якщо він складається з надприбутків, його (на відміну від нормального грошового потоку) капіталізують за підвищеною ставкою як більш ризикований. За відсутності конкуренції на ринку, ринкова вартість ОПІВ не може бути визначена, оскільки ринкова вартість складається тільки на конкурентному ринку.
	Зміни вартості	Відбиває факт мінливості вартості об'єкта права інтелектуальної власності у часі. Зміна вартості відбувається як за рахунок самого об'єкта (наприклад, моральне зношення), так і в результаті зміни зовнішніх умов, які враховуються коливанням прогнозних грошових потоків і процентних ставок.

Продовження Таблиці 1

1	2	3
Відображення взаємозв'язків компонентів власності	Економічного поділу	Майнові права на власність слід розділяти та об'єднувати таким чином, щоб вартість власності при цьому збільшувалася. Це особливо важливо, оскільки під час оцінки ОПІВ в силу нематеріальності об'єкта оцінюються права і законодавством передбачена передачі або повна уступка прав.
	Граничної продуктивності (принцип вкладу)	Вклад – це сума, на яку змінюється вартість ОПІВ або чистий прибуток, отриманий від нього, внаслідок наявності або відсутності якого-небудь поліпшення або доповнення до використовуваних факторів виробництва. Причому величина внеску, зазвичай, не відповідає пропорційній зміні вартості. У результаті інвестування повинен бути отриманий певний дохід, що залишається після покриття витрат.
	Зростаючої і зменшувальної віддачі	Полягає в тому, що в міру збільшення якого-небудь ресурсу факторів виробництва, зростання чистої віддачі спочатку збільшується, а потім починає зменшуватися. Це також необхідно використовувати під час прогнозування потоків майбутніх платежів.
	Збалансованості	Складові виробництва повинні поєднуватися між собою в певній пропорції. Якщо інвестиції в об'єкт перевершують можливості їх освоєння, то відбувається «заморожування» капіталу і зниження загальної ефективності проекту. Аналогічна ситуація виникає, коли в певний момент часу недостатньо коштів. У разі здійснення будь-якого проекту з розробки або впровадження ОПІВ повинні бути оптимально поєднані фактори виробництва, за яких досягається максимальний прибуток, а отже, і максимальна вартість.
	Економічного розміру	Експерт-оцінювач завжди повинен пам'ятати про оптимальну економічну величину ОПІВ та факторів, що використовують для його розробки та впровадження, в яких повинні відобразитися запити ринку. Оптимальний розмір визначається в основному функціональним призначенням.
Відображення найбільш ефективного використання власності	Принцип ефективного (самостійного) використання	Самостійне використання правовласником усіх або частини прав на ОПІВ.
	Принцип ефективного використання (передача ліцензій)	Передача повних ліцензій за способами, термінами і територіями використання. Передача виняткових ліцензій за способами, термінами і територіями використання. Передача невиключних ліцензій на використання.
	Принцип ефективного використання (передача виключних чи невиключних прав)	Передача виключних та невиключних прав у статутні капітали підприємств.

Джерело: створено автором на основі [11]

власності. Особливостями оцінки ОПІВ у комплексній оцінці інтелектуального потенціалу є їх нематеріальність, різноманітність, унікальність та неповторність, що обумовлює й особливості корисності, зношування, ліквідності та управління.

Корисність ОПІВ для підвищення ефективності ІІ, як видно з наведеної класифікації є неоднозначною, що пояснюється, з одного боку, вираженою, яскравою індивідуальністю і, одночасно, обмеженим ресурсом. Однак подібне узагальнення, ґрунтовне вивчення особливостей ОПІВ, представлених в класифікації надасть можливість передбачити ризики їх використання. Але інтелектуальні продукти, при всіх ризиках, таких як низький рівень ліквідності, пов'язаний з процесом передачі прав власності та обов'язковою рестрацією, зменшення вартості в зв'язку з моральною

зношуваністю, все ж мають потенційний характер для розвитку, можуть реалізуватися і значно пізніше та як нематеріальні активи приносити істотні прибутки за умови правильного управління ними. На сьогодні, беззаперечним є значення комерціалізації та оцінки інтелектуальної власності у формуванні моделі інноваційного розвитку суспільства та необхідність їх більш глибокого та обґрунтованого розгляду у наукових розробках механізмів оцінки інтелектуального потенціалу суб'єктів господарювання та національної економіки. Удосконалення принципів та методів, механізмів оцінки інтелектуального потенціалу надасть нових можливостей для якісного, наукового управління інтелектуальним потенціалом та його максимально ефективного використання в умовах цифрового перетворення України та світу.

Список використаних джерел:

1. Філіппова С.В., Ковтуненко К.В. Інтелектуальний потенціал як головний чинник формування інтелектуального капіталу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 776. С. 81–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_15 (дата звернення: 30.10.2020).
2. Прокопенко О.В., Школа В.Ю. Оцінка рівня інтелектуального потенціалу в системі стратегічного управління інноваційним розвитком підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2010. № 1. С. 127–131.

3. Пермінова С.О. Інтелектуальний потенціал стратегії інноваційного розвитку сучасної організації. *Ефективна економіка*. 2017. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5579> (дата звернення: 29.09.2020).
4. Діба В. Інтелектуальний потенціал підприємства та методи його оцінки. *Ринок цінних паперів України*. 2013. № 9–10. С. 97–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rcpu_2013_9-10_15 (дата звернення: 12.11.2020).
5. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 352 с.
6. Коюда В.О., Воликов В.В. Інтелектуальний потенціал підприємства : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 336 с.
7. Цифрова адженда України – 2020. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).
8. Національна стратегія у сфері інтелектуальної власності на період 2020 – 2025 роки (проект). URL: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv> (дата звернення: 27.11.2020).
9. Каховська О.В., Зюзя А.О. Формування інтелектуального потенціалу суб'єктів господарювання в національній економіці: теоретичний аспект. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. 2020. № 155. С. 15–20.
10. Енциклопедія інтелектуальної власності / за ред. проф. П.П. Крайнева. Київ : Старт-98, 2012. 660 с.
11. Железняк В.В., Шило Л.А. Дослідження підходів до формування системи показників кількісної та якісної оцінки економічного потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2010. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=313> (дата звернення: 15.11.2020).

References:

1. Filyppova S.V., Kovtunenکو K.V (2013) Intelektualnyj potencial jak golovnyj chynnyk formuvannja intelektualnogo kapitalu [Intellectual potential as the main factor in the formation of intellectual capital]. *Visnyk Nacionalnogo universytetu «Lvivska politehnika». Menedzhment ta pidpryjemnyctvo v Ukraini: etapy stanovlennja i problemy rozvytku*, no. 776, pp. 81–86. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_776_15 (accessed 30 October 2020).
2. Prokopenko O.V., Shkola V.Ju. (2010) Ocinka rivnja intelektualnogo potencialu v systemi strategichnogo upravlinnja innovacijnym rozvytkom pidpryjemstv [Assessment of the level of intellectual potential in the system of strategic management of innovative development of enterprises]. *Marketing i menedzhment innovacij*, no. 1, pp. 127–131.
3. Perminova S.O. (2017) Intelektualnyj potencial strategii innovacijnogo rozvytku suchasnoi organizacii [Intellectual potential of the strategy of innovative development of a modern organization]. *Efektivna ekonomika*, no. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5579> (accessed 29 September 2020).
4. Dyba V. (2013) Intelektualnyj potencial pidpryjemstva ta metody jogo ocinky [Intellectual potential of the enterprise and methods of its evaluation]. *Rynok cinnih paperiv Ukrainy*, no. 9–10, pp. 97–101. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rcpu_2013_9-10_15 (accessed 12 November 2020).
5. Krasnokutska N.S. (2007) *Potencial pidpryjemstva: formuvannja ta ocinka* [Potential of the enterprise: formation and evaluation]. Kyiv: Centr navchalnoi literatury. (in Ukrainian)
6. Kojuda V.O., Volikov V. V. (2014) *Intelektualnyj potencial pidpryjemstva* [Intellectual potential of the enterprise]. Harkiv: HNEU im. S. Kuznecja. (in Ukrainian)
7. UCCI, *Cyfrova adzhenda Ukrainy – 2020* [Digital Agenda of Ukraine – 2020]. Available at: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (accessed 15 November 2020).
8. NIPO, *Nacionalna strategija u sferi intelektualnoi vlasnosti na period 2020–2025 roky (proekt)* [National strategy in the field of intellectual property for the period 2020–2025 (project)]. Available at: <http://nipo.org.ua/activity/stvorennya-efektivnogo-navchalnogo-centru-u-sferi-intelektualnoi-vlasnosti-iv> (accessed 27 November 2020).
9. Kahovska O.V., Zjuzja A.O. (2020) Formuvannja intelektualnogo potencialu subjektiv gospodarjuvannja v nacionalnij ekonomici: teoretychnyj aspect [Formation of intellectual potential of economic entities in the national economy: theoretical aspect]. *Ekonomichnyj prostir*, no. 155, pp. 15–20.
10. Krajnev P.P. (ed.) (2012) *Encyklopedija intelektualnoi vlasnosti* [Encyclopedia of intellectual property]. Kyiv: Start-98. (in Ukrainian)
11. Zheleznyak V.V., Shylo L.A. (2010) Doslidzhennja pidhodiv do formuvannja systemy pokaznykiv kilkisnoi ta jakisnoi ocinky ekonomichnogo potencialu pidpryjemstva [Research of approaches to the formation of a system of indicators of quantitative and qualitative assessment of the economic potential of the enterprise]. *Efektivna ekonomika*, no. 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=313> (accessed 15 November 2020).